

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Vuoden 2016 talousarvioesitys

Tuulia Hakola, rakenneyksikön päällikkö, valtiovarainministeriö

Esitelmän sisältö

- Talouden tila ja ennuste - reaalityalous
- Julkisen talouden tila ja ennustelaskelmat
- Hallitusohjelma ja talouspolitiikan linja
- TAE:n aggregaattiluvut ja rakenne
- Menosäästöt
- Toimenpiteiden jakautuminen väestöryhmittäin
- Hallitusohjelman muut taloutta tukevat toimenpiteet
- Sosiaalietuuksien kustannuspaineet

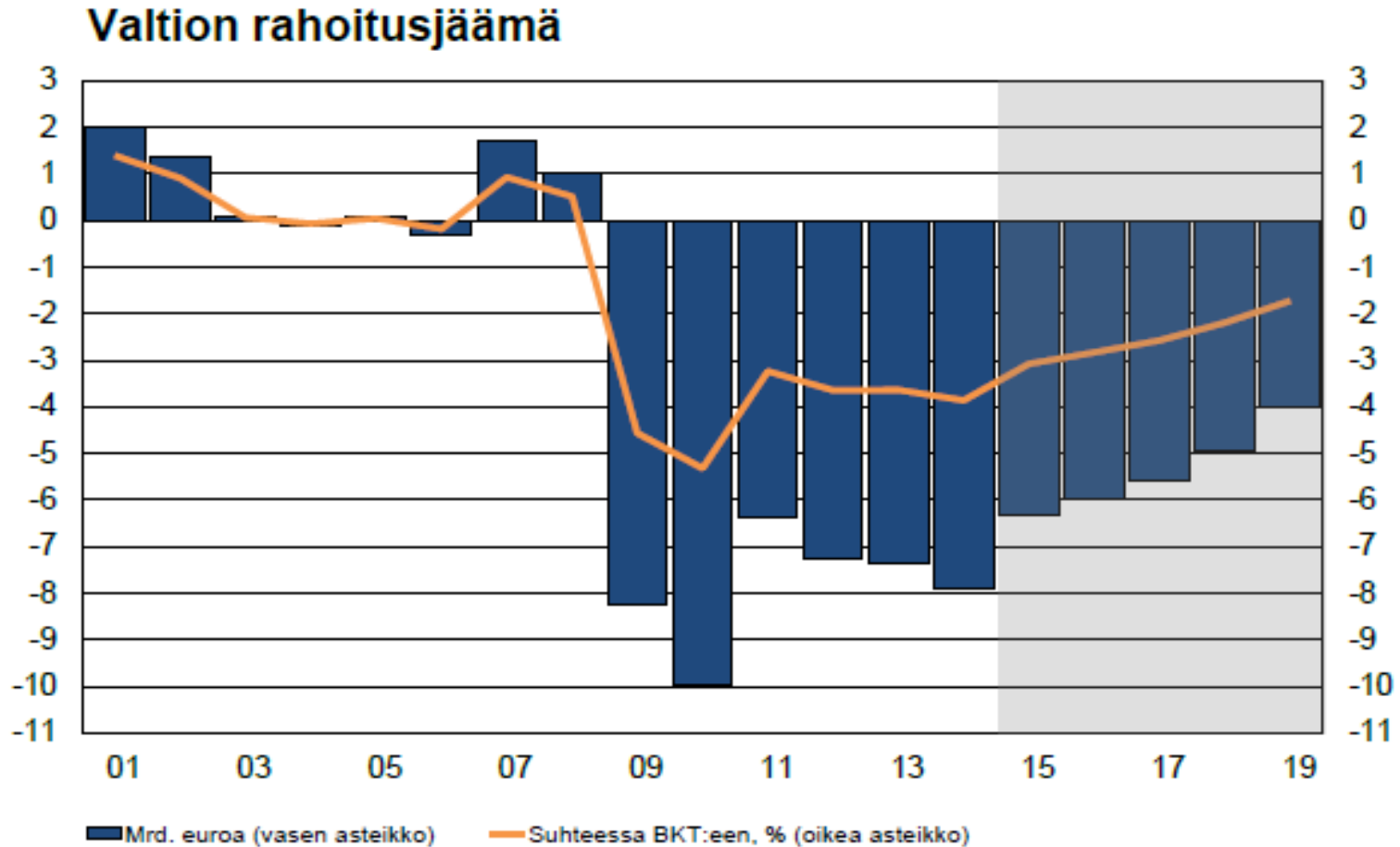
Keskeistä vuodesta 2016: talouden tila ja ennuste

- Suomen kansantalous supistui v. 2014 0,4%. Kuluvan vuoden kasvu jää vaimeaksi.
- Suomen talous on erittäin vaikeassa tilanteessa. Teollisuustuotannon taso tulee olemaan v. 2017 noin neljänneksen alemmalla tasolla kuin 10 vuotta sitten.
- Suomi menettää edelleen markkinaosuuksia maailmankaupassa. Syynä heikko kustannuskilpailukyky ja vientikysyntä.
- Työllisyyskehitys tulee olemaan heikkoa lähivuodet. Erityisesti pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrä nousee nopeasti.
- Inflaatiopaineet ovat maltilliset.

Keskeistä vuodesta 2016 julkinen talouden talousennuste

- Julkisen talouden **alijäämä** ylitti EU:n perussopimuksen 3 prosentin viitearvon v. 2014 ja viitearvo ylittyy myös kuluvana vuonna.
- VM:n syyskuun ennusteen mukaan hallituksen vuodelle 2016 päättämät sopeutustoimet, kun ne toteutuvat täysimääräisinä, riittävät pienentämään julkisyhteisöjen alijäämän alle 3 prosentin v. 2016. Näin ollen Suomi täyttää alijäämää koskevan kriteerin.
- Vaikka **velka** ylittää 60 prosentin rajan tänä vuonna ja velkakriteeri rikkoutuu vuodesta 2016 eteenpäin, kun viitearvon ylitys ei olisi enää selitettävissä solidaarisuusoperaatioilla tai suhdannetilanteella, velkakriteerin rikkominen ei yksinään johda vielä menettelyn käynnistämiseen.

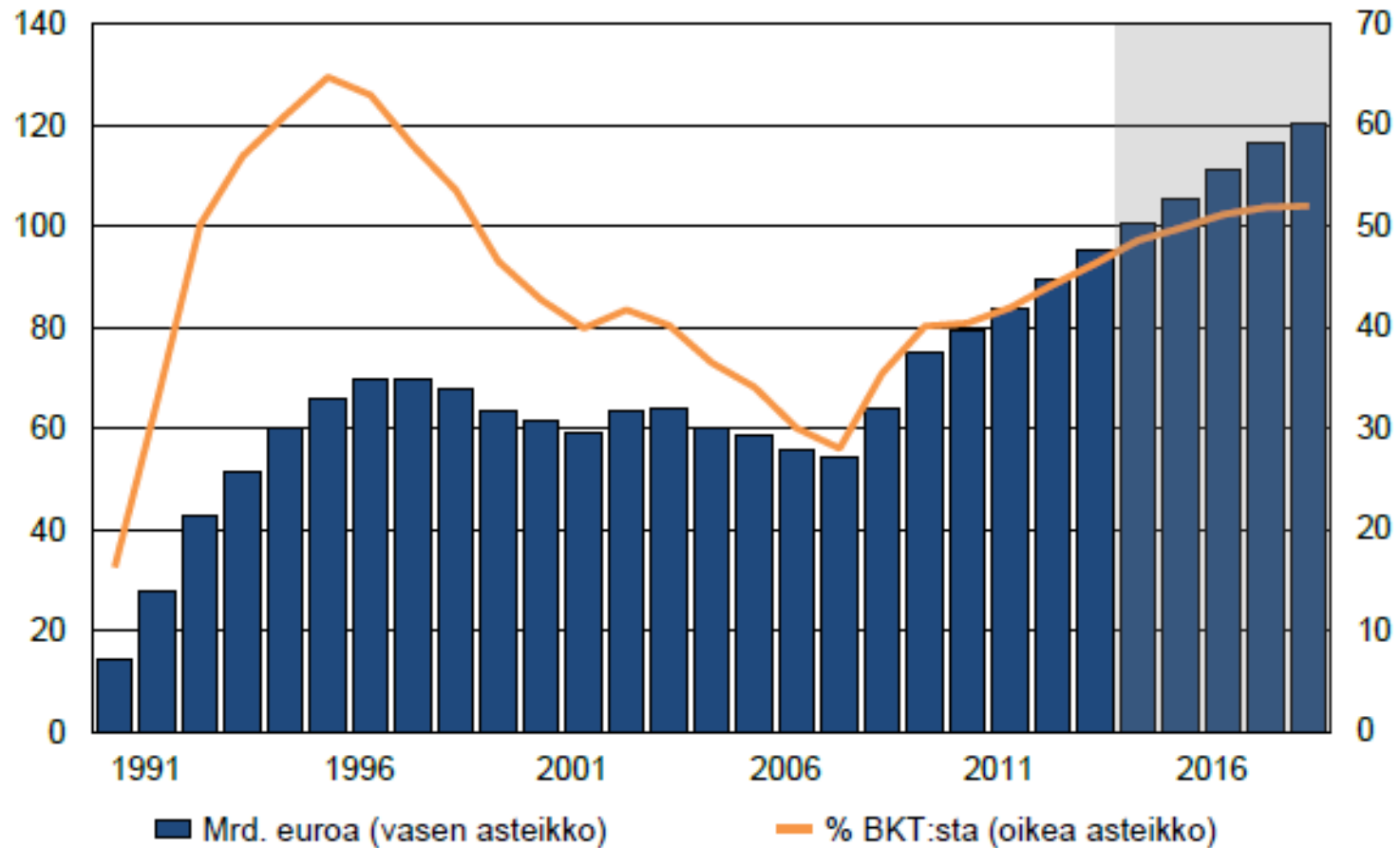
Julkisen talouden alijäämä lähellä EU-viitearvoja

Lähde: Tilastokeskus, VM

EU:n velkakriteeri rikkoutuu tänä vuonna

Valtionvelka

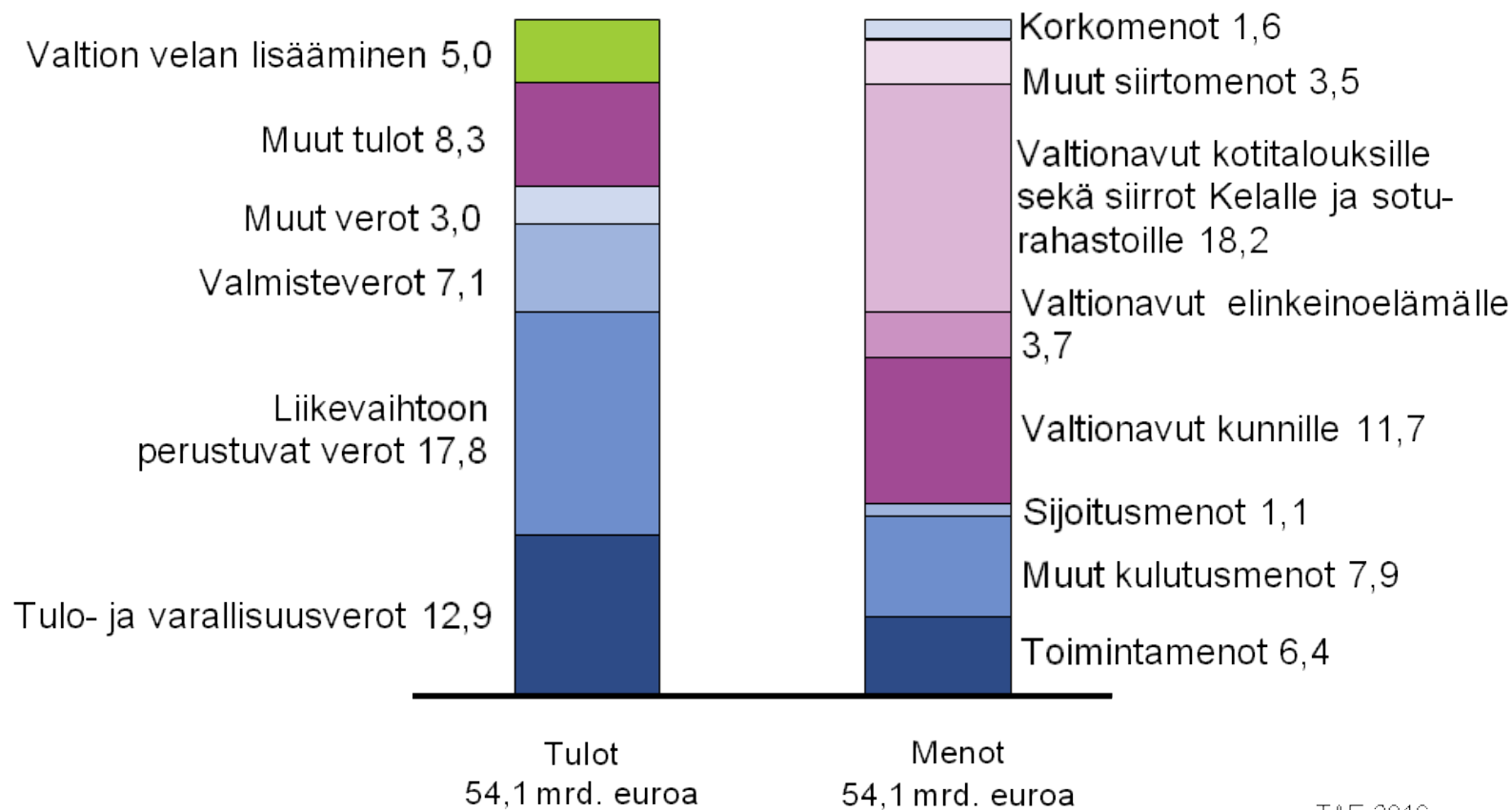
Talouspolitiikan linja hallitusohjelmasta

- **Kestävyyssvaje:** Julkisen talouden tasapainottaminen käynnistetään välittömästi. Hallitus sitoutuu 10 mrd. euron kestävyysvajeen kattamiseen tarvittavien säästöjä ja rakenteellisia uudistuksia koskevien päätösten tekemiseen hallituskauden aikana.
- **Keskipitkä aikaväli:** Julkista taloutta sopeutetaan välittömästi menoja karsimalla ja maksutuloja korottamalla. Lisäksi määrärahoja uudelleenkohdennetaan. Tavoitteena on näillä toimin nettomääräisesti vahvistaa julkista taloutta 2019 tasossa n. 4 mrd. eurolla.
- **Verotus:** Työllisyyden ja talouden kasvun edellytyksiä vahvistetaan verotuksen keinoin. Veroperustemuutokset muuttavat verotuksen rakennetta siten, että painopiste siirtyy työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin. Tavoitteena on, että verotoimien yhteisvaikutus julkiseen talouteen olisi neutraali vuoden 2019 tasolla.
- **Pidempi aikaväli:** Joidenkin toimenpiteiden aikajänne säästövaikutuksineen ulottuu yli vaalikauden. Kuntien kustannuksia pyritään vähentämään 1 mrd. eurolla karsimalla lakisääteisiä tehtäviä ja velvoitteita. Sote-uudistuksella tavoitellaan 3 mrd. euron säästöjä. Näitä toimia ei oteta vielä huomioon julkisen talouden suunnitelmassa eikä VM:n kokonaistaloudellisessa ennusteessa.

Keskeistä vuodesta 2016 aggregaattiluvut

- Talousarvioesityksen määrärahat 54,1 mrd. euroa
- Tuloarviot 49,1 mrd. euroa
- Nettolainanotto 5,0 mrd. Euroa

Budjettitalouden tulot ja menot 2016, miljardia euroa

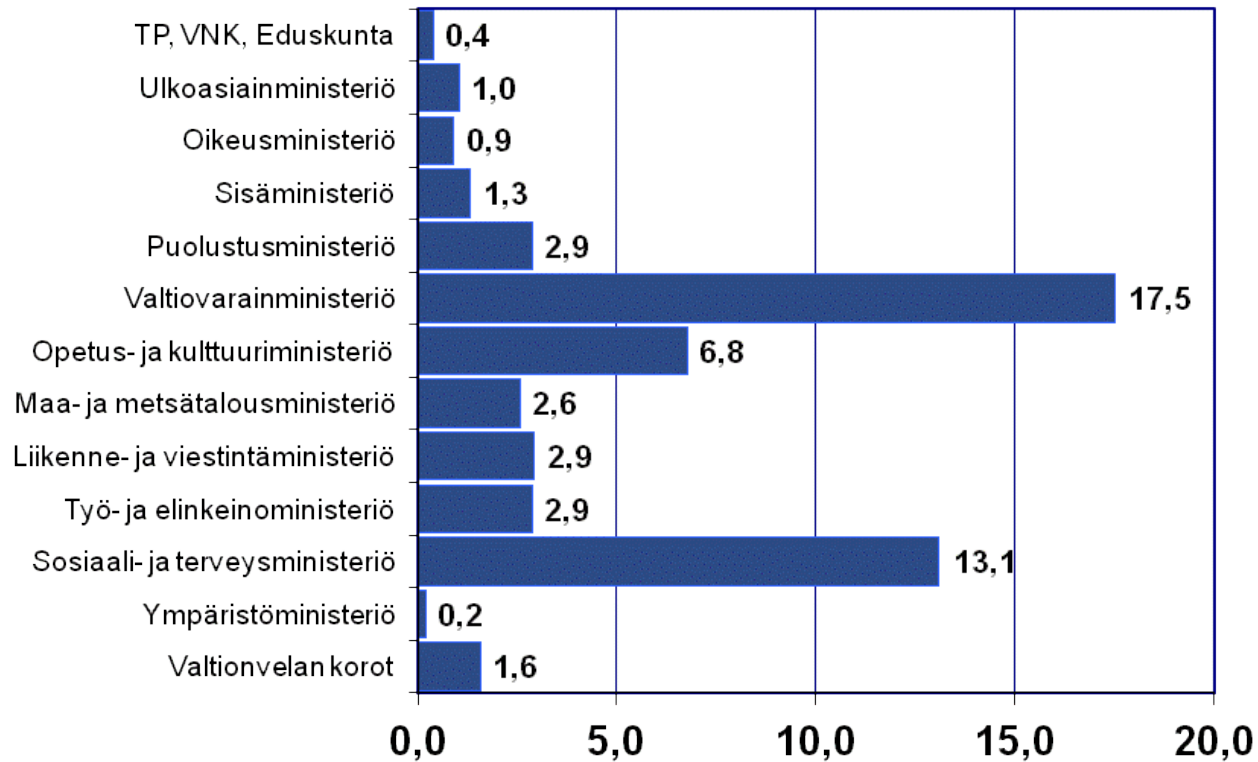

Lähde: Valtiovarainministeriö

TAE 2016

Budjettitalouden menot hallinnonaloittain vuonna 2016, miljardia euroa

Budjettitalouden menot yhteensä 54,1 mrd. euroa, 25,6 % BKT:sta

Hallitusohjelma ohjaa valmistelua: liite 6

- Hallitusohjelmassa sovittiin menoja vähentävistä tai maksutuloja korottavista toimenpiteistä, joilla tavoitellaan julkisen talouden **n. 4 mrd. euron nettomääräistä sopeutusta** vuoden 2019 tasolla.
- Nämä sopeutustoimenpiteet on pääsääntöisesti sisällytetty JTS:n pl. muutama asia, joiden valmistelu on vielä liian alustavassa vaiheessa vaikutusten arvioimiseksi (mm. toisen asteen koulutukseen ja erikoissairaanhoidon kustannuseroihin liittyvät säästöt).
- Toimenpiteiden vaikutukset ovat täsmentyneet valmistelun aikana. Esim. indeksikorotusten jäädyttämisillä saavutettavan säästön arvio on alentunut aiempaa matalampien hintaennusteiden takia. Lisäksi mm. ansiosidonnaisen työttömyysturvan 200 milj. euron säästön myöhentäminen vuoteen 2017 on korvattu muiden sopeutustoimien aikaistuksin tai niiden mittaluokan korotuksin.
- Hallitusohjelman mukaisten sopeutustavoitteiden saavuttamiseksi on tehty eräitä lisäsäästöpäätöksiä, kuten suurimpana KEL- ja elinkustannusindeksisidonnaisten etuuksien (pl. toimeentulotuki) indeksikorotusten jäädyttäminen myös 2017—2019 ja aikuiskoulutustuen valtion rahoitusosuuden muuttaminen valtion takaamaksi lainaksi.

Hallitusohjelman liite 6

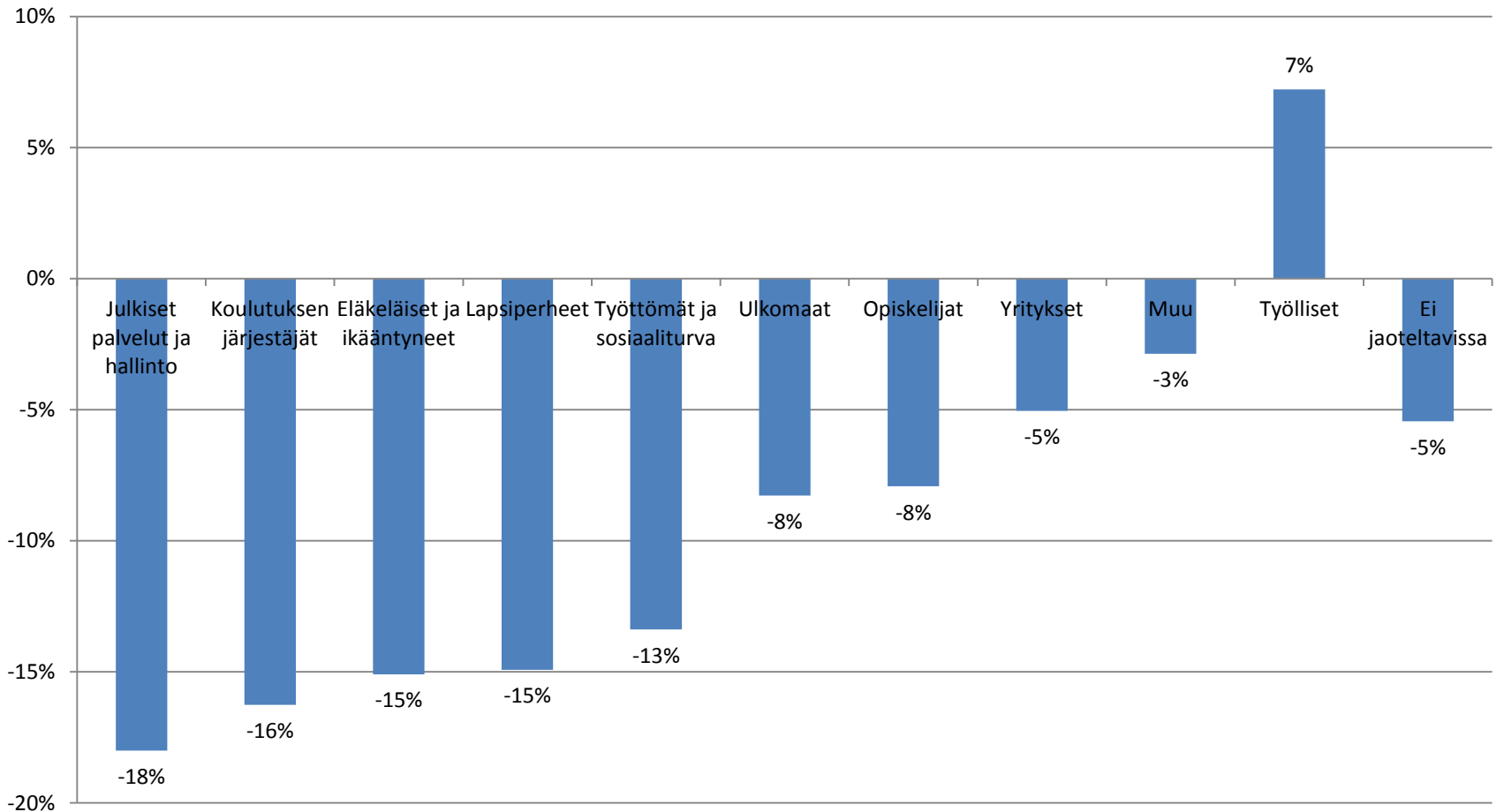
Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvien menotoimenpiteiden ja maksutulokorotusten nettomääräinen vaikutus julkiseen talouteen on arviolta n. 3,5 mrd. euroa vuoden 2019 tasolla.

milj. euroa	Julkinen talous				Valtio			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Opetus, tiede ja kulttuuri	-214	-326	-353	-376	-153	-205	-226	-232
Sosiaali- ja terveyspalvelut	-71	-121	-171	-201	-22	-35	-48	-56
Asiakasmaksut, sakot ym.	-285	-348	-348	-348	-103	-118	-118	-118
Sosiaalietuudet	-199	-535	-718	-858	-55	-210	-309	-335
Maa- ja metsätalous	-30	-52	-65	-75	-30	-52	-65	-75
Elinkeinoelämä	-76	-106	-155	-229	-76	-106	-150	-221
Asuminen ja ympäristö	-30	-38	-38	-38	-30	-38	-38	-38
Liikenne	-15	-15	-15	-135	-15	-15	-15	-135
Yleinen järjestys, turvallisuus	43	43	28	19	43	43	28	19
Sotilaallinen maanpuolustus	45	70	92	110	45	70	92	110
Ulkoasianhallinto, kyt ym.	-330	-330	-330	-330	-330	-330	-330	-330
Hallinto- ja ICT-menot	-48	-86	-133	-176	-48	-86	-133	-176
Indeksijäädytykset	-26	-224	-487	-841	-66	-322	-674	-1093
Yhteensä	-1 235	-2 067	-2 693	-3 478	-840	-1 403	-1 986	-2 680

Suurimmat menosäästöt

- Kehitysyhteistyö (-200 milj)
- Opetus (-160 milj)
- Elinkeinoelämän tuet (-80 milj)
- Indeksikorotukset (-70 milj)
- Sairasvakuutuskorvaukset (-60 milj)
- Hallinto- ja ICT-menot (-50 milj)

Hallitusohjelman toimenpiteiden jakautuminen väestöryhmittäin

Hallitusohjelma: yhteiskuntasopimus, kilpailukyky, lisäsäästöt, kärkihankkeet

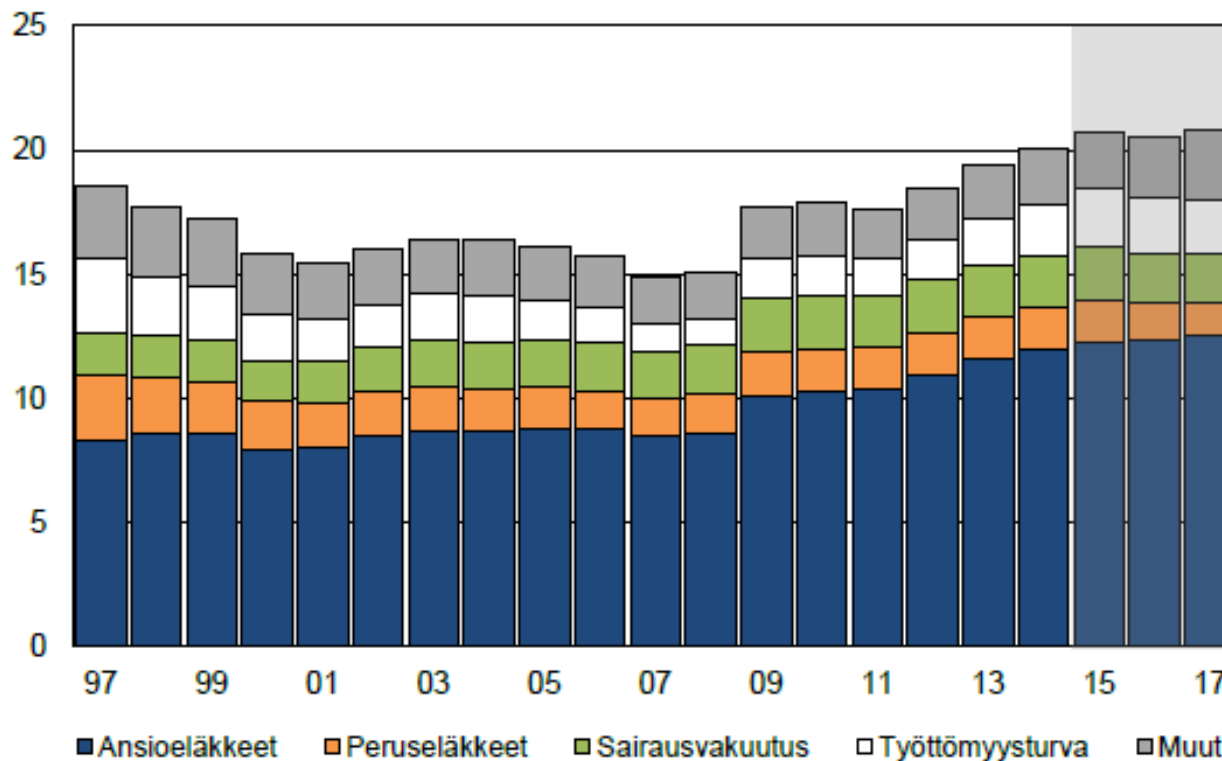
- Hallitus tavoitteli kattavaa **yhteiskuntasopimusta**, jota ei saavutettu. Hallitus kuitenkin pyrkii Suomen kilpailukyvyn parantamiseen. **Suunnitelma kilpailukyvyn parantamiseksi** tuotiin eduskuntaan valtioneuvoston tiedonantona syyskuussa 2015 .
- Jos kilpailukykyä parantavilla toimenpiteillä ei saavuteta tuloksia, on hallitus varautunut toimeenpanemaan n. 1,5 mrd. euron **lisämenosäästöt ja veronkorotukset**. Näitä ehdollisia toimia ei oteta vielä huomioon julkisen talouden suunnitelmassa eikä VM:n kokonaistaloudellisessa ennusteessa.
- Hallitus käynnistää muutosohjelman hallituskauden strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Strategisia tavoitteita ovat terveys ja hyvinvointi, työllisyys, kilpailukyky ja kasvu, koulutus ja osaaminen, biotalous ja puhtaat teknologiat sekä toimintatapojen muuttaminen esim. edistämällä digitaalisuutta ja purkamalla turhaa sääntelyä ja byrokratiaa. **Kärkihankkeisiin** ja korjausvelan vähentämiseen kohdistetaan kertaluonteisesti 1,6 mrd. euroa, joka jaksotetaan kolmelle vuodelle päättyen vuoteen 2018.

Panostukset kärkihankkeisiin 2016—2018

- Hallituksen kärkihankkeisiin ja korjausvelan pienentämiseen osoitetaan yhteensä 1,6 mrd. euroa vuosina 2016—2018.
- Työllisyyteen ja kilpailukykyyn 170 milj. euroa, osaamiseen ja koulutukseen 300 milj. euroa, terveyteen ja hyvinvointiin 130 milj. euroa, biotalouteen ja puhtaisiin ratkaisuihin 300 milj. euroa sekä digitalisaatioon ja toimintatapojen muutokseen 100 milj. euroa.
- Lisäksi korjausvelan pienentämiseen ehdotetaan 0,6 mrd. euroa.
- Panostukset lisäävät budjettitalouden menoja 323 milj. euroa v. 2016, 638 milj. euroa v. 2017 ja 638 milj. euroa v. 2018.
- Kärkihankkeet rahoitetaan pääosin osinkotuloilla ja valtion osakeomistusten myynnillä. Rahoituksesta 330 milj. euroa katetaan kehyksissä olleen Pisara-radan rahoituksen purkamisella.

Sosiaalietuuksista eläkkeiden BKT-osuus kasvussa

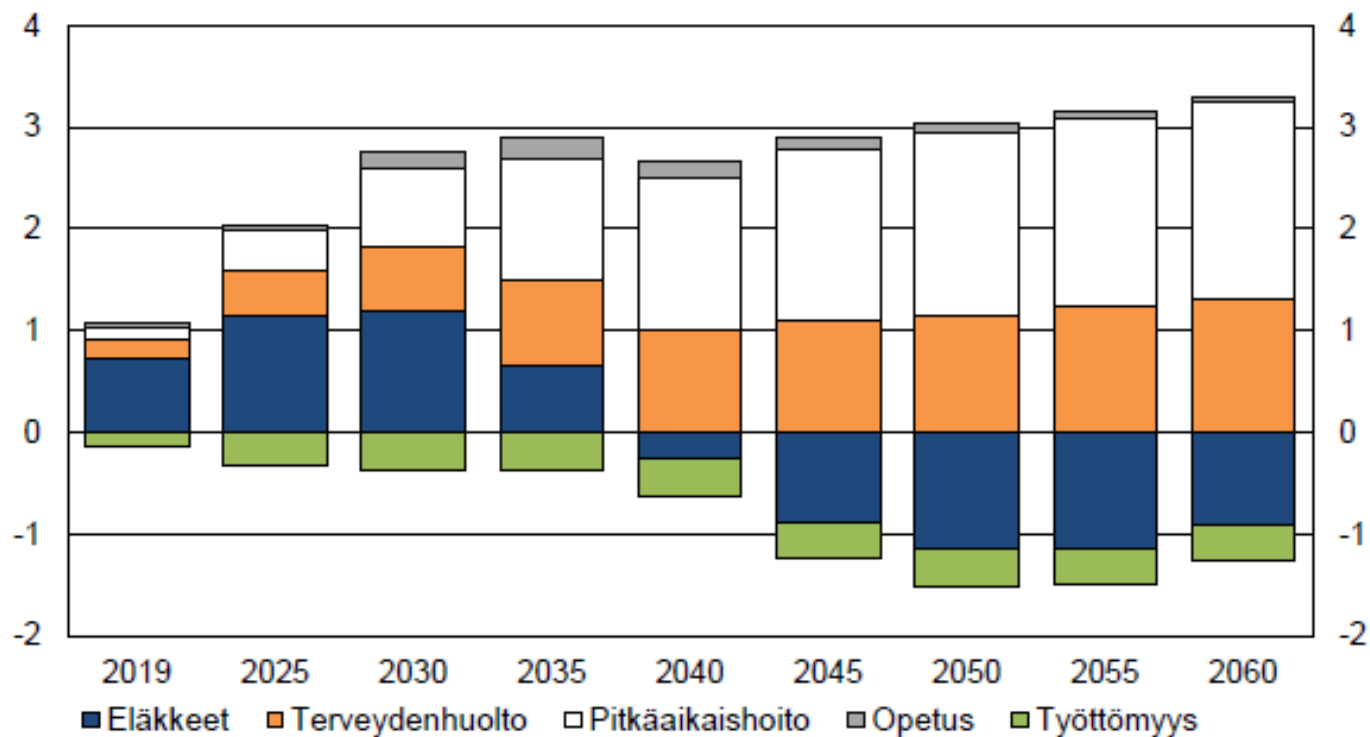
Sosiaalietuudet, -avustukset ja sairaanhoitokorvaukset suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Eläkkeiden kasvua seuraa sote- menojen kasvu

Ikäsidonnaisten menojen muutos
vuodesta 2014, suhteessa BKT:een, %

Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME mallilla.

Lähde: VM

Johtopäätökset

- Taloustilanne synkkä. Tasapainoilua uskottavan taloudenpidon ja taloudellisen kasvun tukemisen kanssa.
- Julkinen talous pysyy EU-alijäämäsäännön rajoissa, jos hallitusohjelman päätökset toteutetaan (velkasäännön rajoissa ei pysytä)
- Hallitusohjelman linjaukset käytäntöön talousarvioesityksen ja julkisen talouden suunnitelman kautta.
 - 4 miljardin euron sopeutus keskipitkällä aikavälillä
 - Veroastetta ei nosteta
 - Kestävyysvajeen pienentäminen, päätökset umpeen kuromisesta
- Sopeutuksen taakka osuu useisiin väestöryhmiin
 - Menosopeutus etuuksia saaviin
 - Kilpailukyypaketin toimet työllisiin
- Kärkihankkeilla uudelleen kohdennetaan rahankäyttöä, määräaikainen kasvupanostus.